

Stora rovdjur och artskydd i Gävleborgs län – hur arbetar länsstyrelsen?

Presentation för Naturskyddsföreningen Gävleborg
Järvsö, 27 oktober 2019

Sara Waern, funktionsansvarig viltförvaltning & artskydd
Joel Isensköld, chef enheten för Natur och vilt + Naturvård

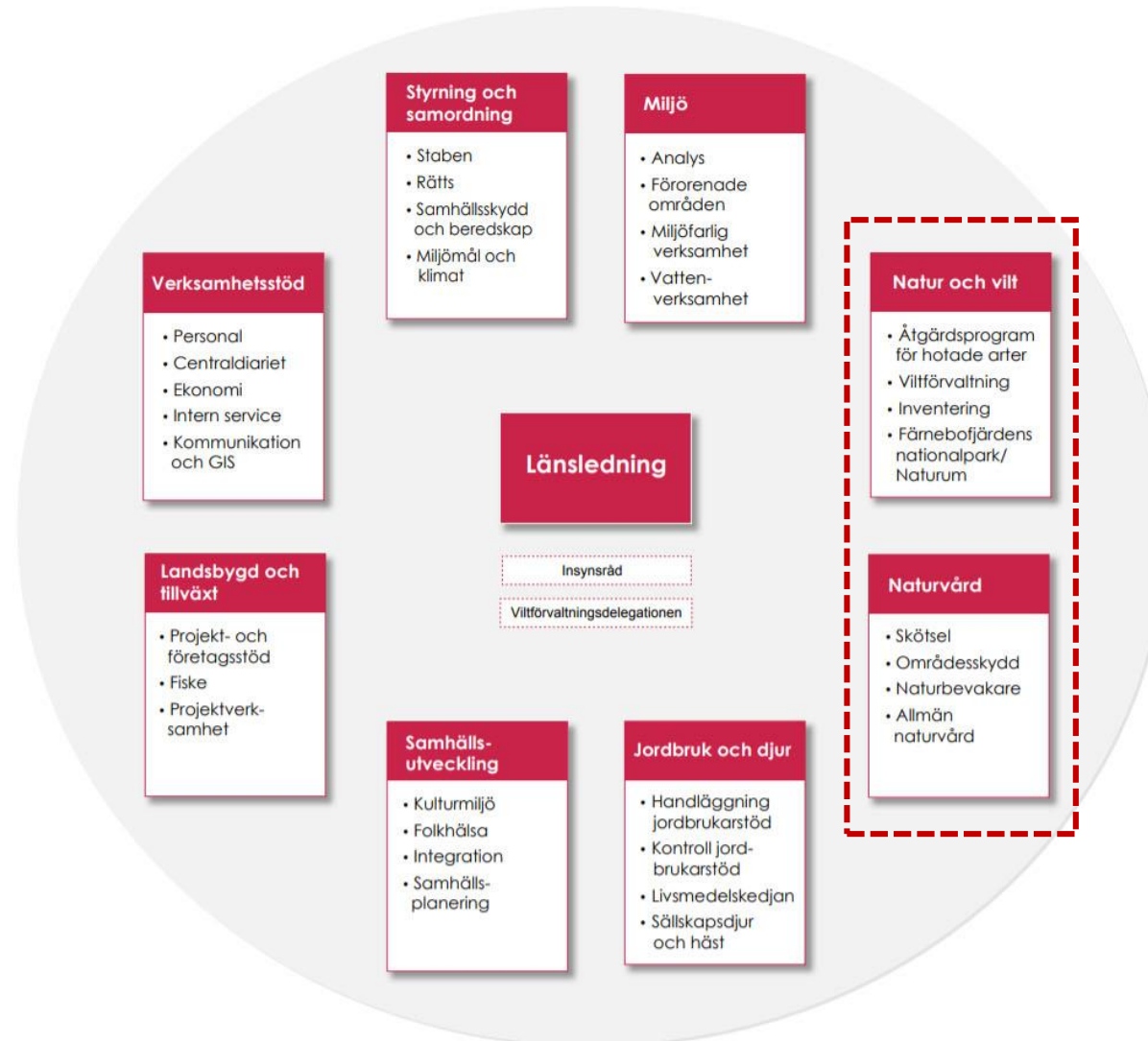

Innehåll

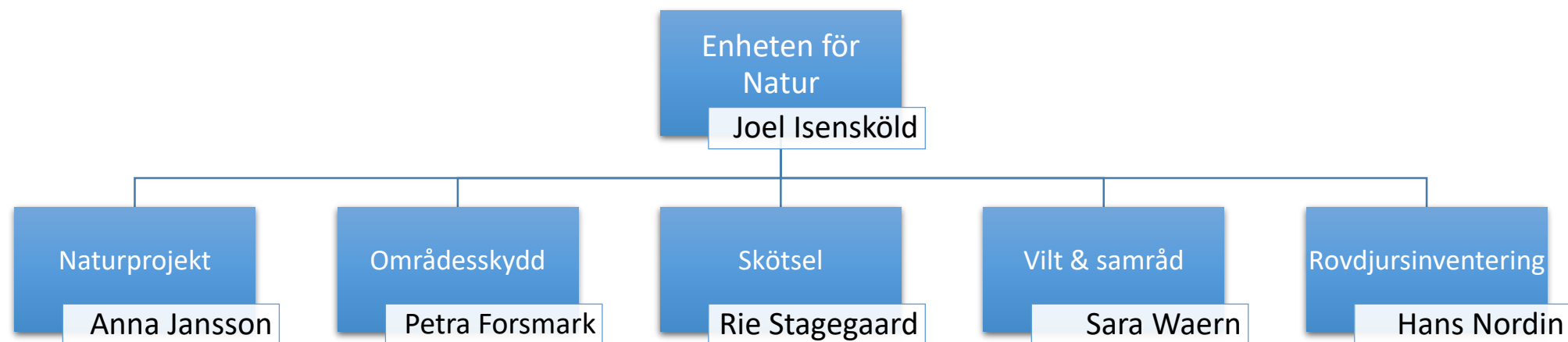
- Länsstyrelsens organisation & uppdrag
- Förvaltning av stora rovdjur
  - Rovdjursinventering
  - Inventeringsresultat
  - Licensjakt
  - Skydds jakt
- Viltskador
- Illegal jakt
- Artskydd
- Viltförvaltningsdelegationen

Länsstyrelsen Gävleborg

Enheten för Natur 2020

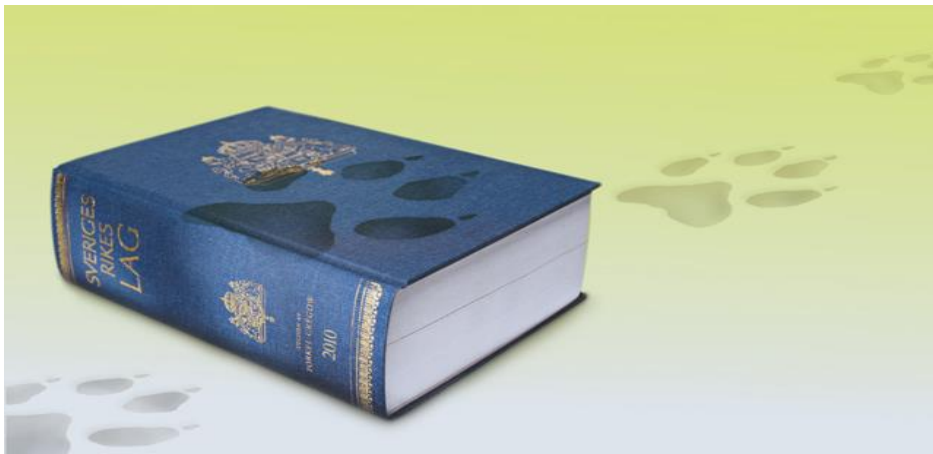
Utgångspunkter för Länsstyrelsen

- Objektivitet, saklighet och likabehandling (Regeringsformen, RF 1 kap 9 §)
  - Oberoende, opartiskhet, integritet, likabehandling
  - Jäv
  - Mottagande av gåvor/förmåner
  - Bisysslor
- Fri åsiktsbildning (RF 2 kap 1§)
  - Yttrandefrihet
  - Offentlighetsprincipen
  - Meddelarfrihet
- Respekt för människors lika värde (RF 1 kap 2 §)
  - Icke diskriminering (kön, etniskt ursprung, sexuell läggning ålder mm)
  - Personlig integritet (respekt för privatlivet, sekretess)
- Effektivitet och service
  - Service och lättillgänglighet
  - Samarbete/samordning
  - Hjälpa den enskilde

Internationella konventioner och avtal

- Det finns ett 40-tal internationella konventioner och avtal som påverkar viltförvaltningen.
- Bernkonventionen, CITES samt FN:s konvention om biologisk mångfald.
- Ekosystemansatsen och Försiktighetsprincipen

Internationella konventioner och avtal - EU

- Av EU:s förordningar och direktiv är **art- och habitatdirektivet** och **fågeldirektivet** särskilt viktiga.
- Kommissionen ska ta hänsyn till hur hela EU påverkas, föreslår nya lagar. Kommissionen får inte enbart göra som ett eller några länder vill (arbeta för hela EU:s bästa).
- För att få information om hur EU-lagstiftningen genomförs tar kommissionen emot anmälningar från privatpersoner, organisationer och företag.

Svensk jaktlagstiftning – jaktlag (1987:259)

- 1 § (portalparagraf) Denna lag gäller viltvården, rätten till jakt och jaktens bedrivande inom svenskt territorium samt frågor som har samband därmed.
- Allt vilt är fredat, även deras bon och ägg.
- ”Jaga” innebär även att söka efter, spåra eller förfölja vilt i syfte att döda eller fånga det.

Svensk jaktlagstiftning – jaktförordning (1987:905)

- Allmänna jakttider
- Reglerar hur olika jaktformer får genomföras, vilka jaktmedel som får användas, hur hundar får användas
- Omfattar även bestämmelser om skyddsjakt och licensjakt samt jakt på allmänt vatten
- Reglerar ringmärkning, hantering av statens vilt, viltolyckor, ersättningar, utsättning av vilt, vilthägn

Svensk jaktlagstiftning - miljöbalken

- Innehåller en samling av lagar inom miljöområdet.
- Arter kan fridlysas/fredas med stöd av miljöbalken och artskyddsförordningen
- Artskyddsförordning (2007:845)
  - Grundbulten i djur- och växtskyddet.
  - I denna förordning är bestämmelserna i EU:s fågeldirektiv och habitatdirektiv genomförts i svensk lagstiftning.
  - När det inte handlar om jakt, det vill säga om syftet med handlingen inte är att fånga eller döda viltet, då gäller AF och inte JL

Svensk jaktlagstiftning – förordningar, föreskrifter och allmänna råd

- Lag om viltvårdsområden (2000:592)
- Förordning om förvaltning av de stora rovdjuren (2009:1263)
- Förordning om viltförvaltningsdelegationer (2009:1474)
- Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18)
- Älg- och kronhjortförvaltning (NFS 2011:7)
- Viltskador (NFS 2018:5)
- Viltskadeförordning (2001:724)
- Förordningen om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (2010:1263)
- Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv lodjur och kungsörn (NFS 2007:10)

Länsstyrelsens uppdrag inom viltförvaltning

- Älgförvaltning
- Rovdjursförvaltning inkl. inventering
- Kronhjortförvaltning
- Viltskador inkl. förebyggande åtgärder
- Skyddsjakt
- Jakt på allmänt vatten
- Vilthägn
- Sälfrågor
- Jakt från motordrivna forskaffningsmedel
och att medföra vapen på terrängkörningsfordon

En neutral kvalitetssäkrande länk mellan olika intressen

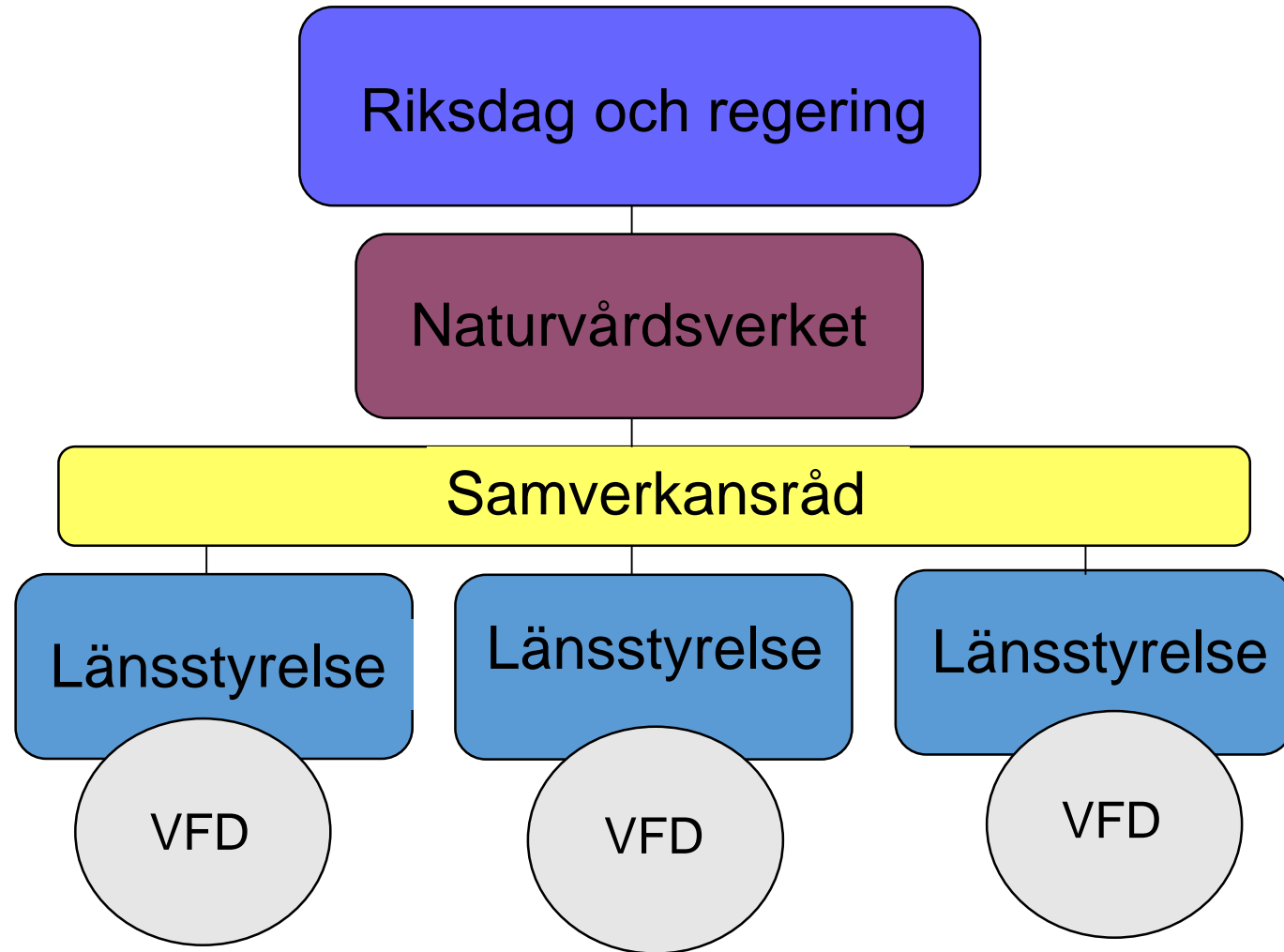

Stora rovdjur

Rovdjursförvaltning

Länsstyrelsen ansvarar för genomförandet av den nationella politiken på regional nivå

Viltförvaltningsdelegationen (VFD) är ett utskott som representeras av politiker och representanter för olika intressen

Länsstyrelsen
Gävleborg

Långsiktiga och övergripande mål för rovdjurspolitiken

”... att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i Sverige ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas.”

Propositionen En hållbar rovdjurspolitik

Förvaltningsplan för stora rovdjur

i Gävleborgs län 2017–2021

Mål, riktlinjer och verktyg för länsstyrelsen, Viltförvaltningsdelegationen och alla andra som berörs av stora rovdjur i Gävleborgs län

Miniminivå

- Miniminivåerna anger det lägsta antalet föryngringar per år som förvaltningen ska syfta till att upprätthålla avseende de stora rovdjuren.
- Miniminivåerna fastställs av Naturvårdsverket på länsnivå samt förvaltningsområdesnivå.

Förvaltningsnivå (mål)

- Förvaltningsnivå anger det antal föryngringar som förvaltningen (på länsnivå) har som ambition att sträva emot.
- Förvaltningsnivå bör vara en del av en förvaltningsplan som tar sin utgångspunkt i ekosystemansatsen och har ett lärande och adaptivt förhållningssätt.
- Beslutas av Viltförvaltningsdelegationen

Miniminivåer och förvaltningsnivå (mål)

Art	Miniminivå nu	Tidigare miniminivå	Förvaltningsnivå nu	Tidigare förvaltningsnivå
Varg	3,5	2	4	3
Lo	10	13	13	16
Björn	25	-	36	-
Järv	-	-	-	-

- Omräkningsfaktor Föryngring → Individer
  - Varg: 10
  - Lodjur: 5,5
  - Björn: 10
  - Järv: 6,5

”Ny” omräkningsfaktor för varg

- En expertgrupp fick i uppdrag att utvärdera tre olika omräkningsfaktorer:
  - 1) Nuvarande 10,0 bygger på data från tre år i början av 2000-talet då alla individer räknades.
  - 2) Chapron et al. (2016) 8,0 bygger på modellering med data från radioförsedda vargar.
  - 3) Bischof et al. (2019) 8,8 bygger på modellering av insamlat DNA och döda individer.
- Expertgrupp föreslår att NV bör undersöka möjligheten att övergå till att använda insamlat DNA och döda individer istället. Under tiden rekommenderas att man använder den gamla och beprövade omräkningsfaktorn.
- Naturvårdsverket beslutar att följa expertgruppens rekommendationer. Därmed kvarstår omräkningsfaktorn 10 vilken ska baseras på antalet funna föryngringar. Samtidigt ska utökade DNA-insamlingar genomföras kommande år.

Nytt referensvärde för gynnsam bevarandestatus varg

- Vart sjätte år rapporterar Naturvårdsverket till EU statusen för olika arter och naturtyper.
- Vid förra rapporteringstillfället 2013 rapporterades 270 vargar som referensvärde. 2015 utredde Naturvårdsverket på uppdrag av regeringen vad som skulle vara gynnsam bevarandestatus för varg. Två oberoende forskargrupper kom då fram till att det behövdes 300 vargar.
- Naturvårdsverket rapporterade i år till EU att det minsta antalet vargar i Sverige för att populationen ska ha gynnsam bevarandestatus är 300.

Inventering av rovdjur i länet

Rovdjursinventering – hur fungerar det?

- Instruktioner och kriterier från Naturvårdsverket
- Lo – 1 oktober till 28 (29) februari: spår på snö, DNA, fotodokumentation
- Järv – 1 februari till 31 juli: spår på snö, lyor, fotodokumentation, (DNA)
- Varg – 1 oktober till 31 mars: spår på snö, DNA, fotodokumentation. Utökad spillningsinventering 2019/2020.
- Björn – spillningsinventering var 5:e år, senast 2017

UOVISION

P 06.07.2019 03:05:17 05 011°C052°F

Länsstyrelsen
Gävleborg

Utökad spillningsinventering av varg

- Syftet med den extra inventeringen är att:
  - ta reda på om det eventuellt finns fler eller färre vargar än vad inventering hittills visat
  - att se hur mycket data som behöver samlas in för att genom fångst-återfångst modeller kunna uppskatta populationens storlek
  - att undersöka omräkningsfaktorer.
- Länsstyrelsen och Svenska Jägareförbundet är huvudaktörer. Allmänhetens hjälp behövs!
- Alla vargspillningar som hittas ska samlas in. Länsstyrelsen samlar även i förekommande fall in övriga DNA-prover.
- Länsstyrelsen har utlämningsplatser för provrör, info finns på länsstyrelsens hemsida.
- Som alltid så är rapporter om vargspår eller synobservationer av stor vikt!

SKANDObs

Skandobs

- Allmänhetens rapporter
- Länsstyrelsens rapporter
- Viktigt underlag till inventeringen av stora rovdjur

Rovbase

- Kvalitetssäkrade uppgifter
- Länsstyrelsens spårningar
- DNA-resultat
- Döda rovdjur

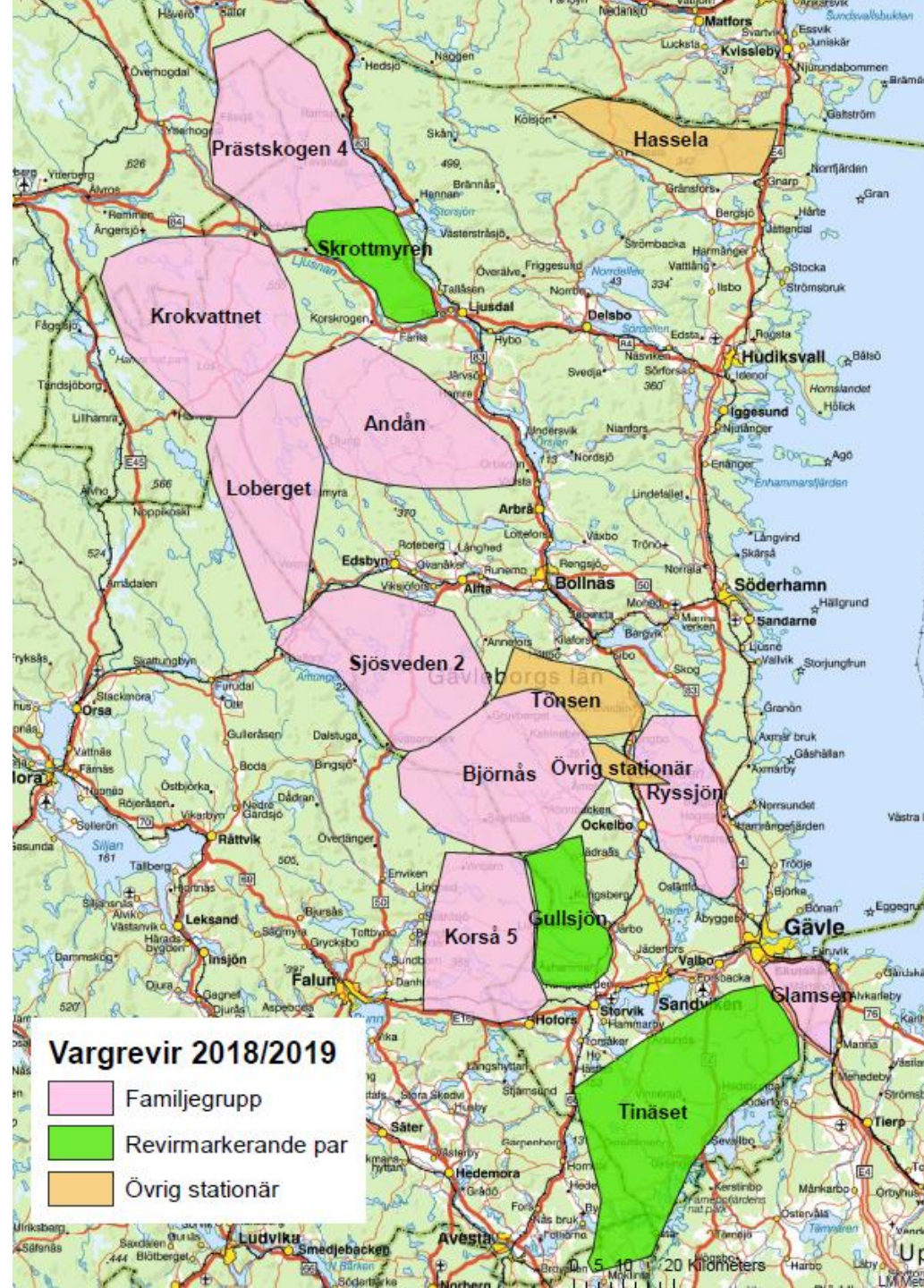
Inventeringsresultat varg 2018/2019

Länet berörs av:

- 9 Familjegrupeer
- 3 Revirmarkerande par
- 3 övriga stationära

Efter delning med andra län:

- 5,3 Länsegna familjegrupeer
- 2,3 Revirmarkerande par
- 3 övriga stationära.

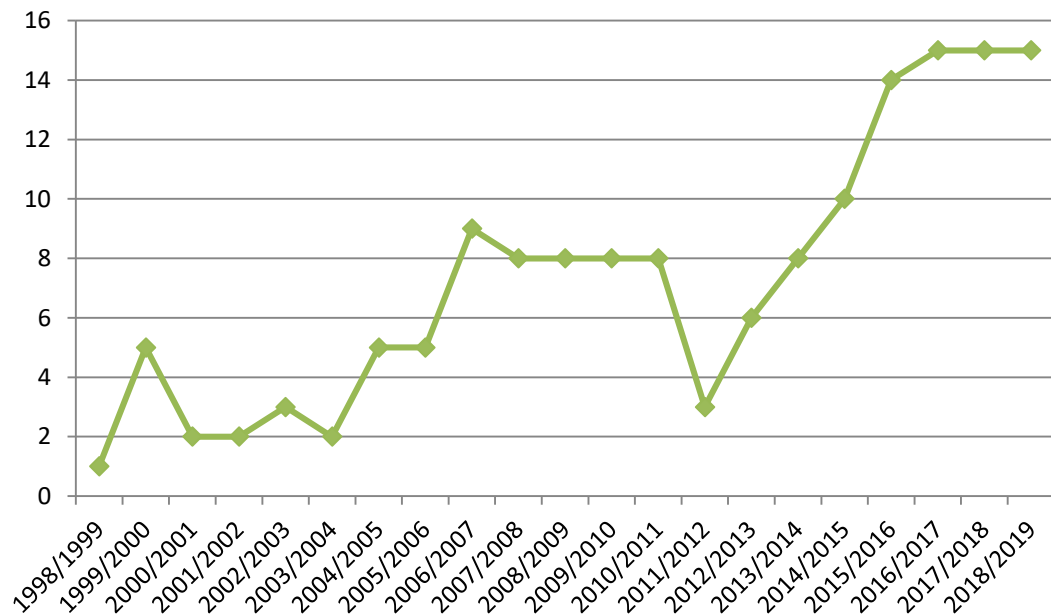

Länsstyrelsen
Gävleborg

Den senaste inventeringsrapporten kan du läsa här: lansstyrelsen.se

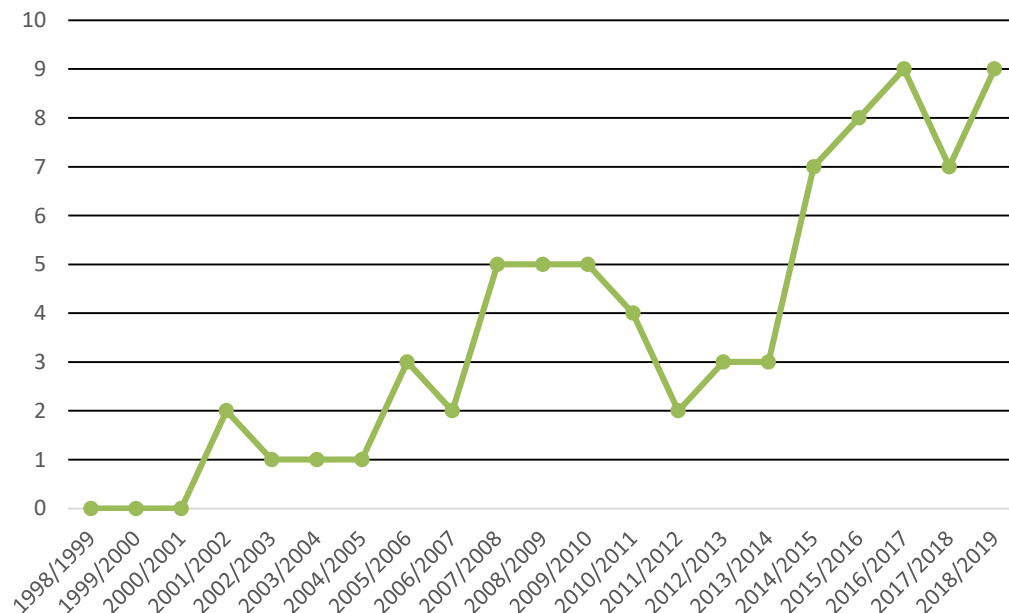
Inventeringsresultat -trender varg

Vargrevir i Gävleborg 1998-2018

- Totala antalet revir, inkluderat familjegrupper, revirmarkerande par och ensamma stationära varg som Gävleborg berörs av.

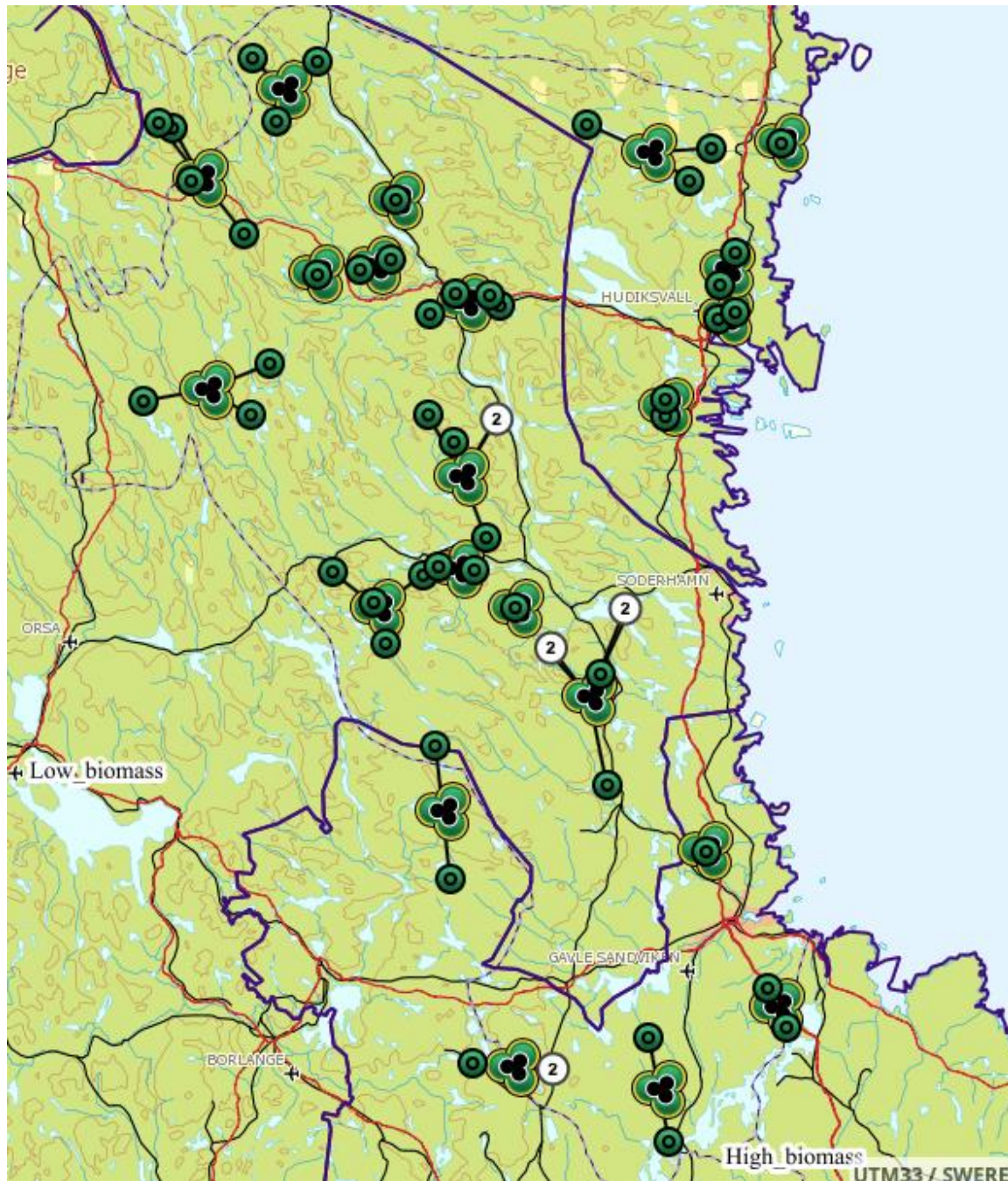
Vargföryngringar i Gävleborg 1998-2018

- Antalet vargföryngringar som Gävleborg berörs av

Inventeringsresultat lodjur 2018/2019

Länet berörs av:

- 23 familjegrupper

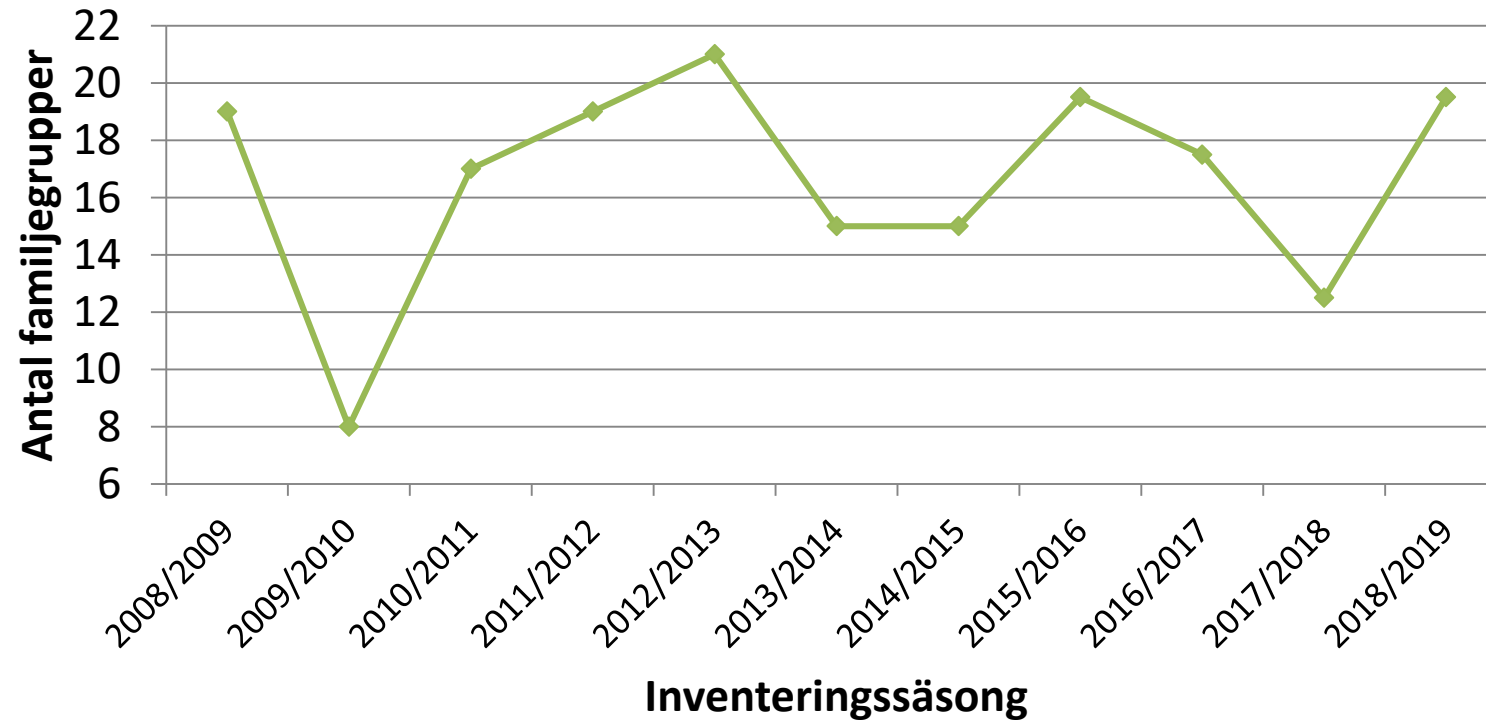
Efter delning med andra län:

- 20,5 länsegna familjegrupper

Inventeringsresultat -trender lodjur

Lodjur i Gävleborg 2008-2018

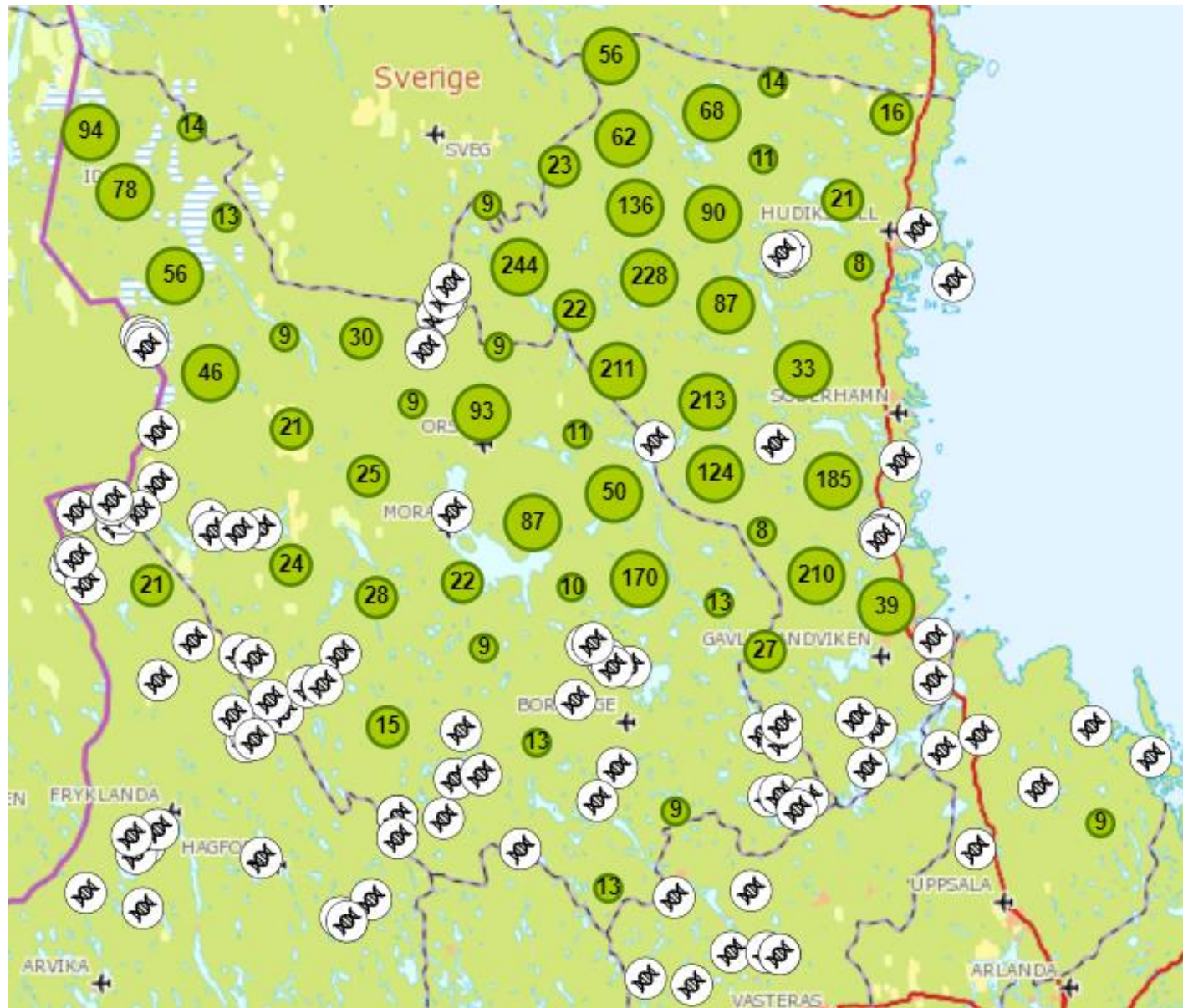

Länsegna familjegrupper av lodjur i Gävleborgs län

Björninventering 2017

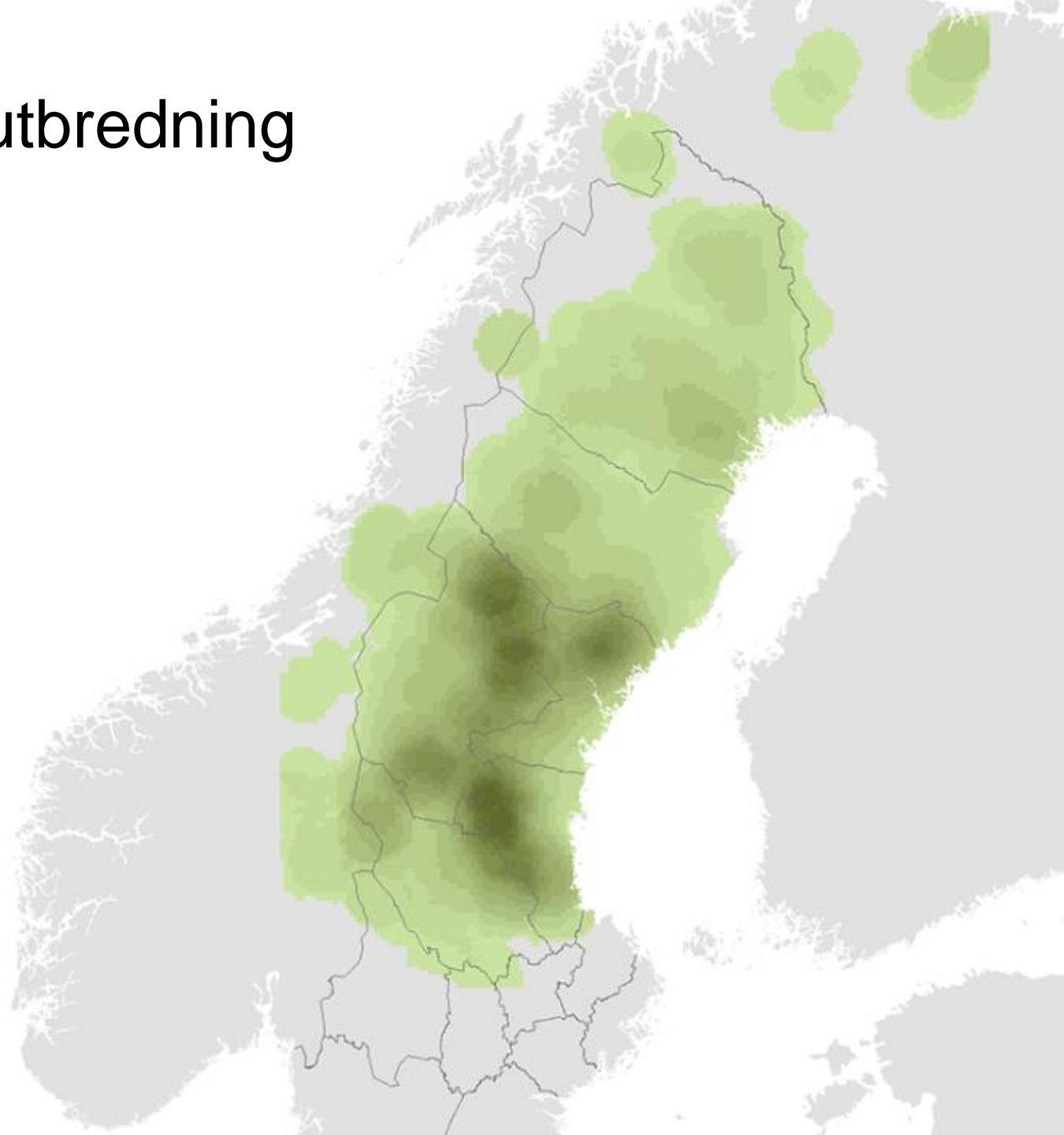

841 björnar i Dalarna +
Gävleborg

Ca. 470 björnar i Gävleborg

Björnstammens utbredning

Inventeringsresultat järv

- Vintern 1999 registrerades den första järvföryngringen i norra Gävleborg.
- Länsstyrelsen bedömer att det årligen sker mellan fyra och sju järvföryngringar inom Gävleborgs län.
- Populationen är som tätast i länets norra och nordvästra delar.
- Arten har inte varit prioriterat i länet och länsstyrelsen har inte fått medel för att arbeta med järv tidigare.

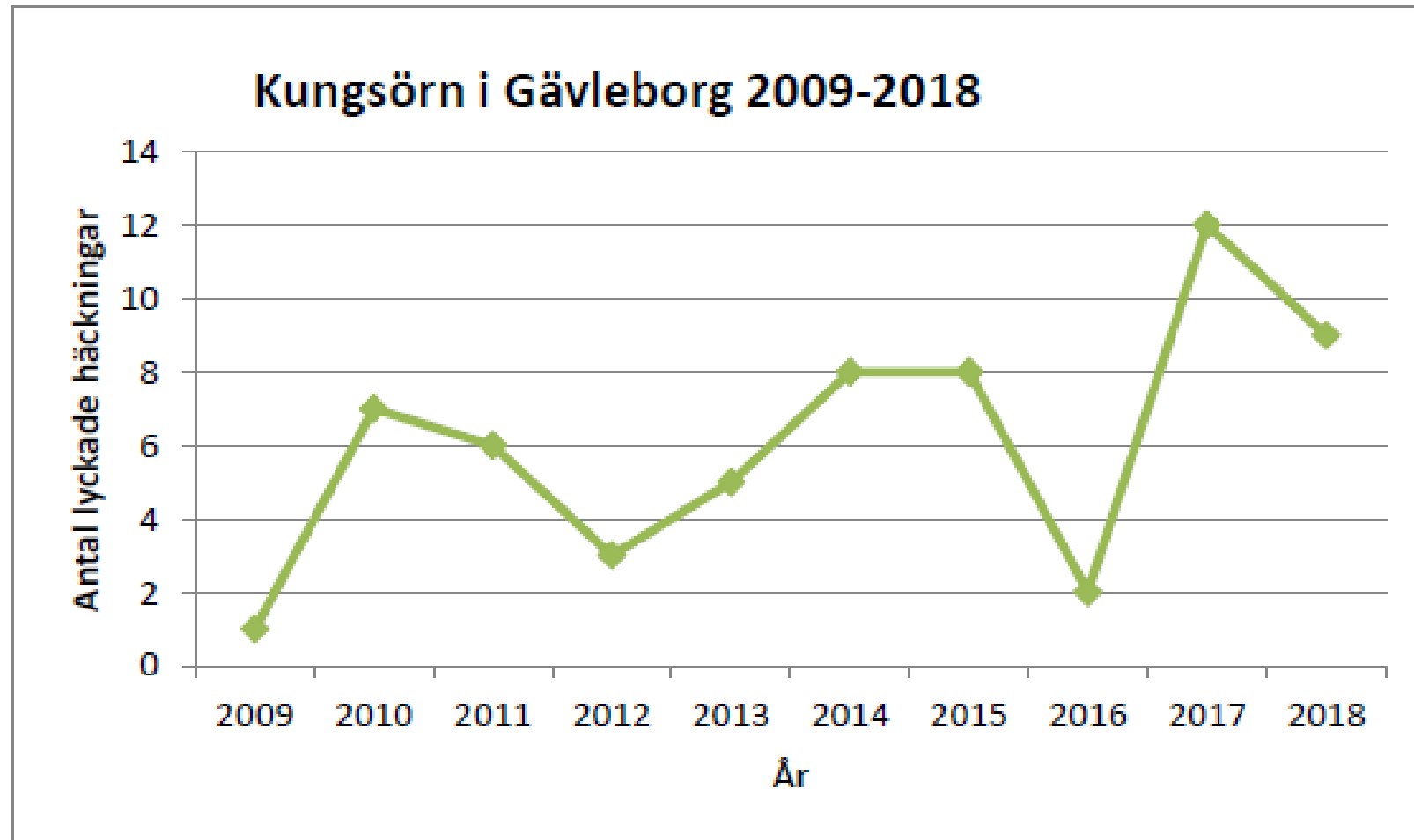

Inventeringsresultat kungsörn

- Inventeringen utförs av regionala Kungsörnsgruppen
- Resultatet från 2018 års kungsörnsinventering i länet var nio lyckade och sex misslyckade häckningar.
- Kungsörnsbeståndet uppskattades 2018 utgöras av 25 besatta revir.

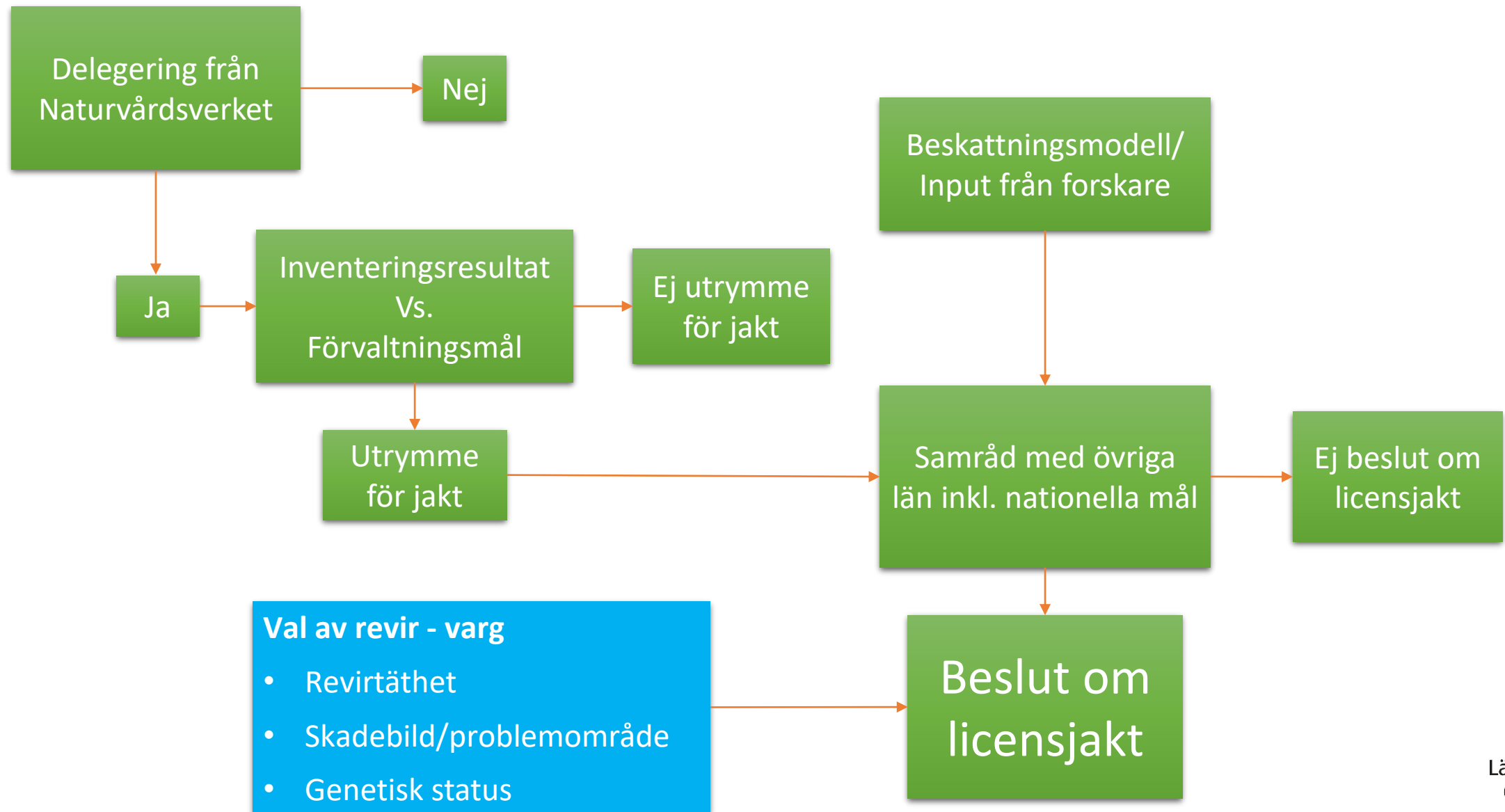

Inventeringsresultat - trender kungsörn

Antal lyckade kungsörnhäckningar i Gävleborgs län mellan åren 2009 och 2018.

Licensjakt efter stora rovdjur

Skyddsjakt

- Efter en ansökan till länsstyrelsen, med stöd av § 23 a jaktförordningen.
- Länsstyrelsen har rätt att bevilja skyddsjakt om samtliga av följande tre förutsättningar är uppfyllda:
  - Ingen annan lämplig lösning
  - Ej riskera artens gynnsamma bevarandestatus
  - Det finns skäl för skyddsjakt, se nedan:
- Skäl för skyddsjakt
  - Med hänsyn till allmän hälsa och säkerhet som har ett allt överskuggande allmänintresse
  - För att förhindra allvarlig skada på egendom
  - För att skydda vilda djur och växter eller deras livsmiljö
  - Av hänsyn till flygsäkerheten

Skyddsjakt

- På eget initiativ enligt 26 § jaktförordningen. Vid sådan jakt får ingrepp även göras i fåglars bon och fåglars ägg får förstöras.
- Regleras i Bilaga 4 jaktförordningen
- För att förebygga skador av vilt får jakträttshavare bedriva jakt i enlighet med dessa bestämmelser.
- Ex. räv som kommer in på gård eller i en trädgård och där kan orsaka skada eller annan olägenhet får jagas året om.

Skydds jakt

- På eget initiativ enligt 28 § jaktförordningen.
- En enskild person kan, vid akuta situationer, avliva rovdjur om den bedömer att det krävs för att skydda egna eller andras tamdjur och/eller hund. Rovdjuret får dock bara dödas om angrepp inte kan förhindras genom skrämsel eller annan lämplig metod.

Skyddsjakt

- På myndighets initiativ med stöd av § 7 jaktlagen.
- För att minska risker för trafikolyckor eller om det finns risk för allvarliga skador av vilt.
- Används väldigt sällan i nuläget, s.k. tvångsjakt.

Avliva vilt

40 c § jaktförordningen

Om frilevande vilt anträffas så skadat eller i en sådan belägenhet att det snarast bör avlivas av djurskyddsskäl, får djuret avlivas även om det är fredat eller om avlivningen sker på någon annans mark.

Detta omfattar allt vilt oavsett art.

9 § jaktlagen

Om ett vilt djur orsakar avsevärd skada eller om det kan antas vara farligt för människors säkerhet, får Polismyndigheten låta avliva djuret, om det inte finns någon annan tillfredsställande lösning.

Detta omfattar allt vilt oavsett art.

Viltskador

- Viltskada: Skada på egendom som orsakas av fredat vilt.
- 2018 gav länsstyrelserna bidrag om totalt 8,1 miljoner kronor för åtgärder som syftar till att förebygga skador av rovdjur.
- Den sammanlagda ersättningen beviljad av länsstyrelserna för skador orsakade av stora rovdjur på tamdjur 2018 uppgick till 1,2 miljoner kronor
- Gävleborg betalade ut 29 000 kr i bidrag och 196 000 kr i ersättning, totalt 225 000 kr 2018.

Läs mer om viltskadestatistik på slu.se

Arbetar med förebyggande åtgärder

Besiktar och dokumenterar skador

Besiktar tamdjur

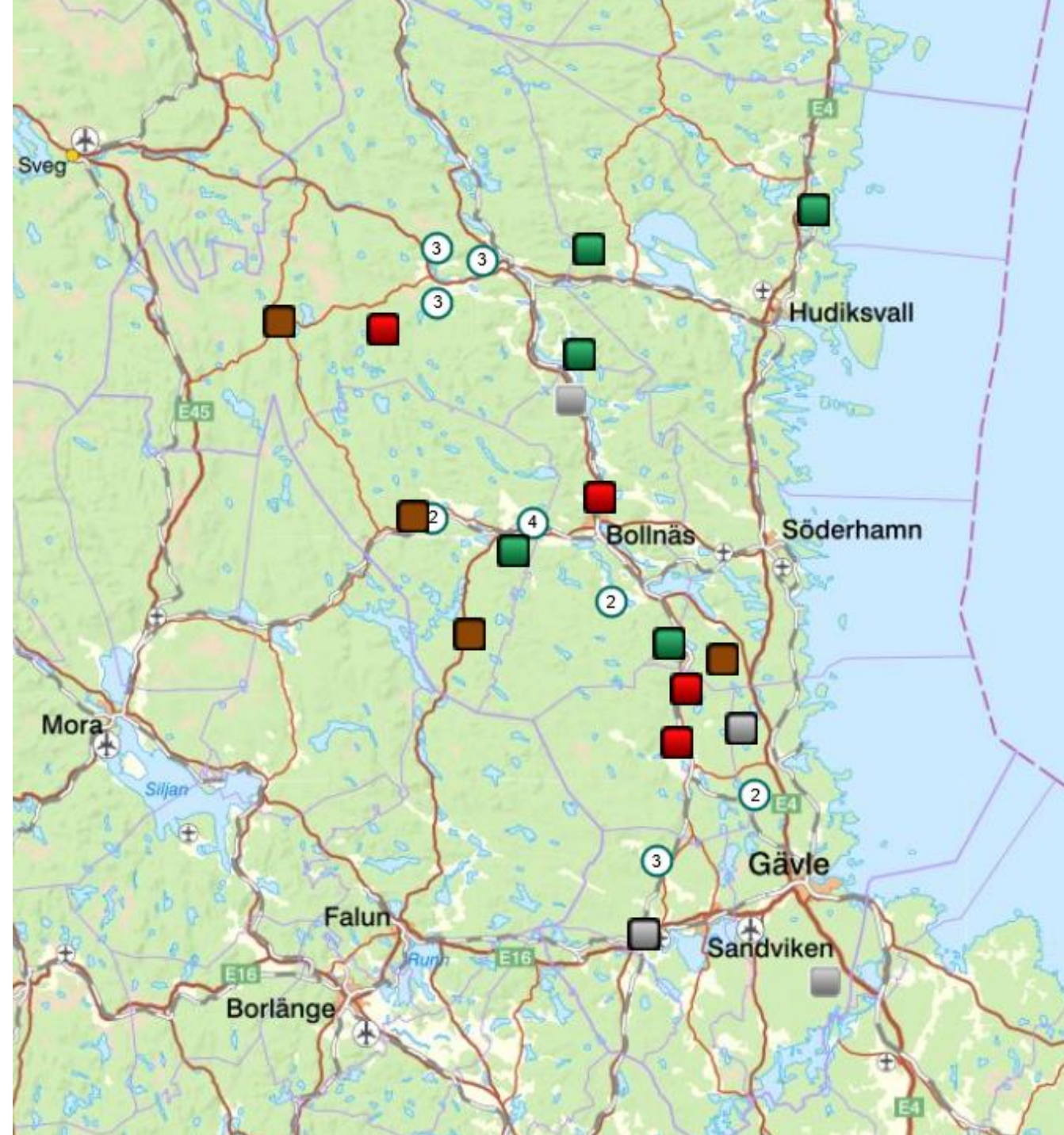

Rovdjur nära människa och bebyggelse

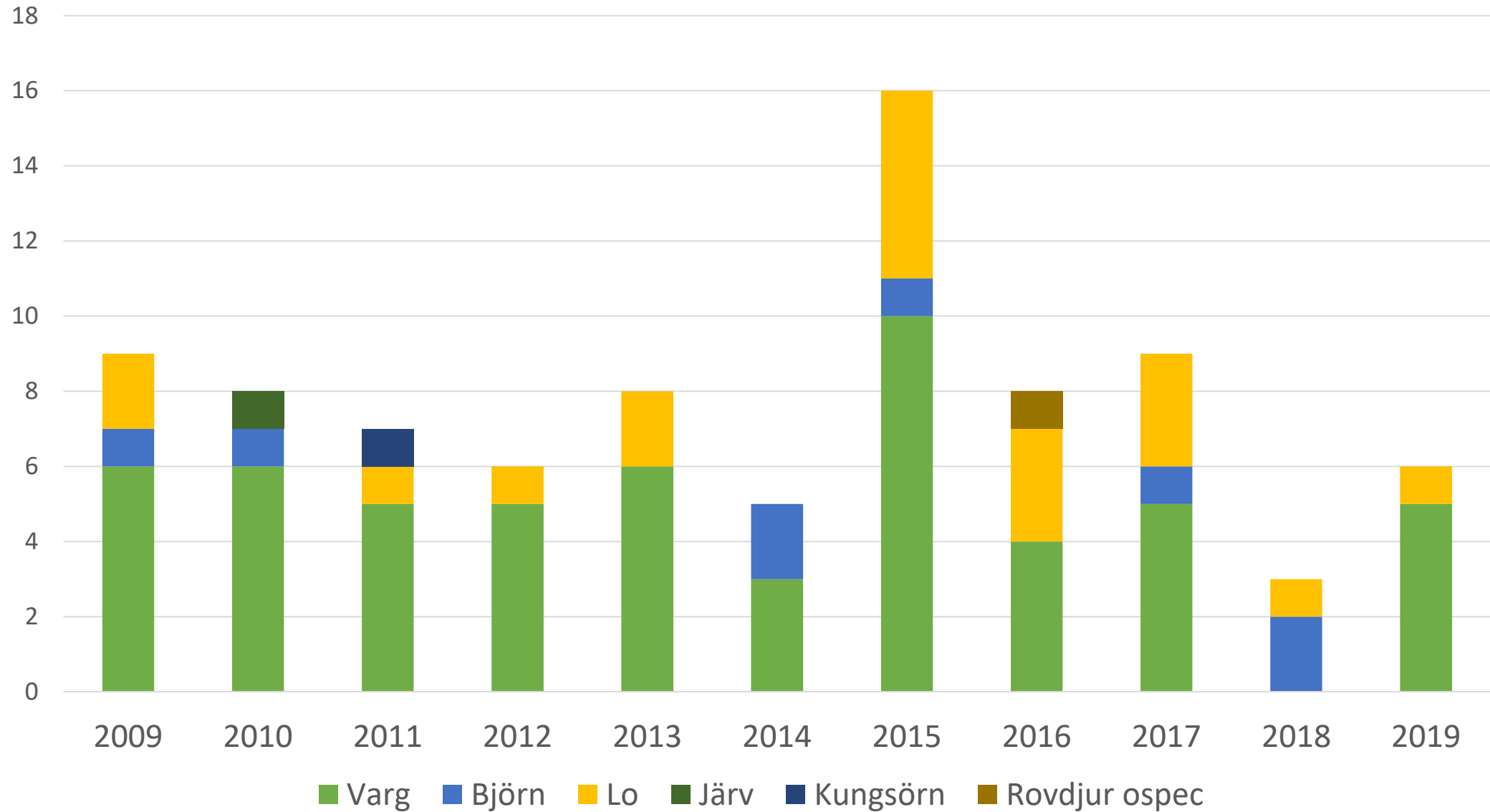

Viltskador 2019

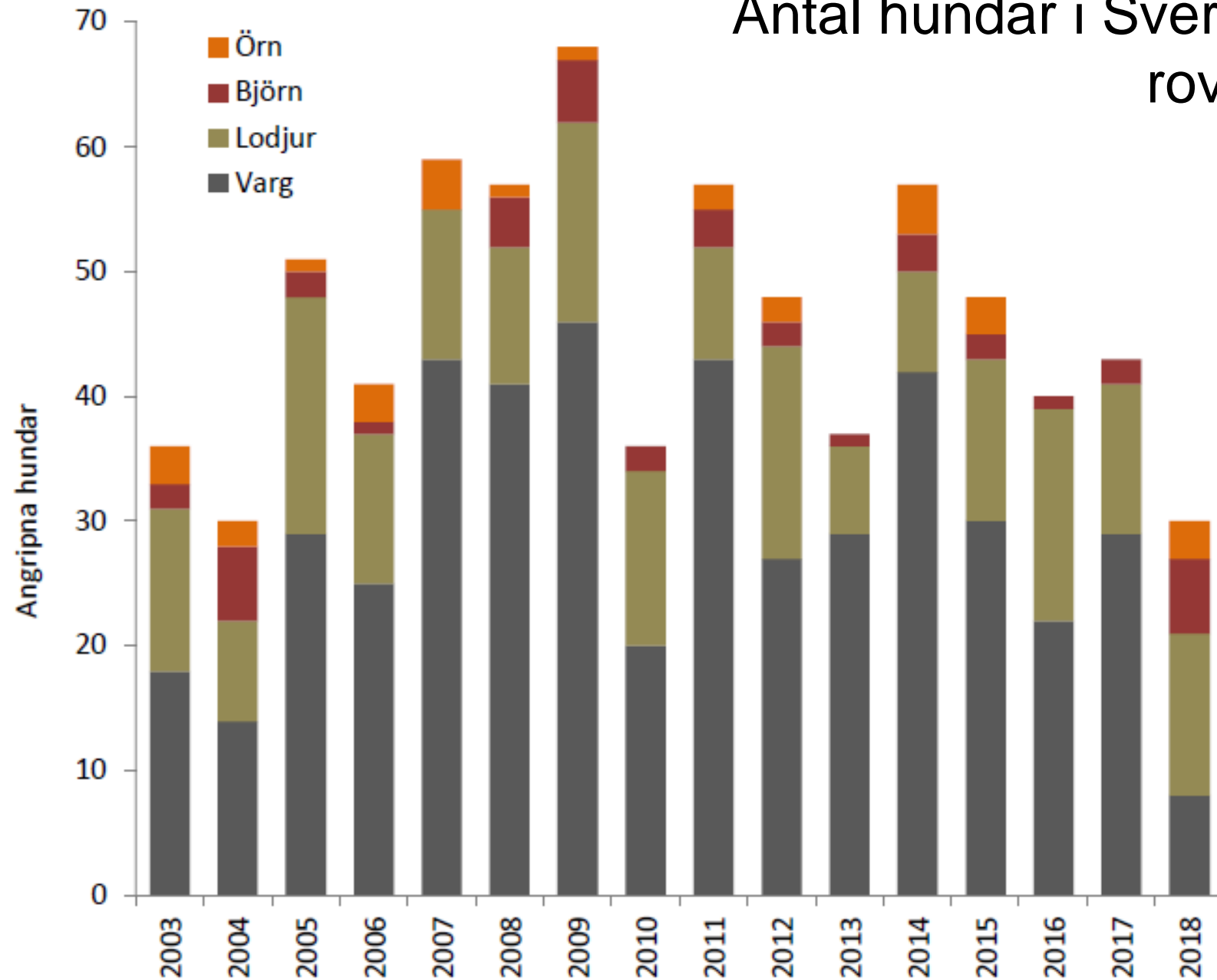
- Varg
- Björn
- Lodjur
- Inte rovdjur

Antal hundar i Gävleborg angripna av rovdjur 2009-2019

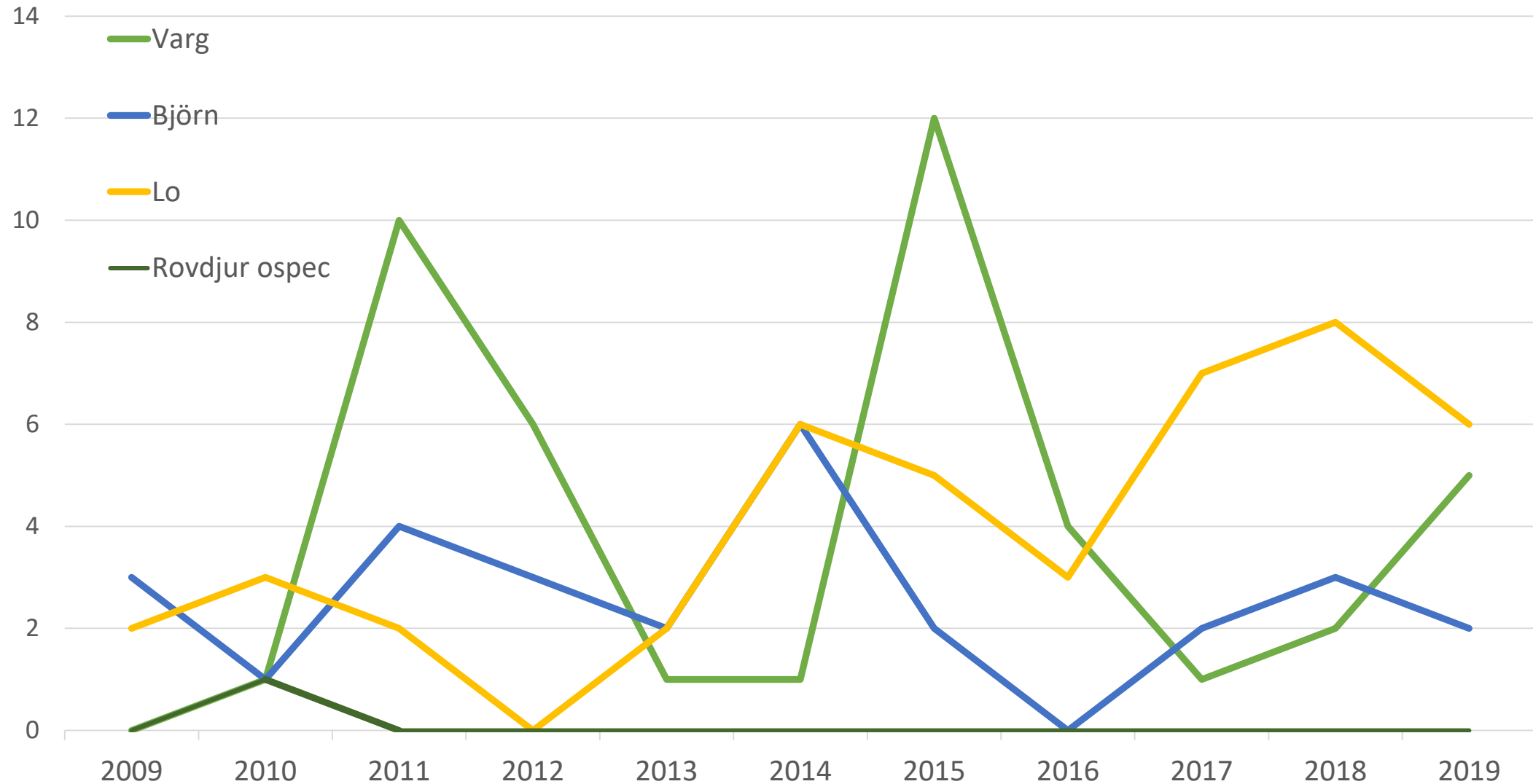

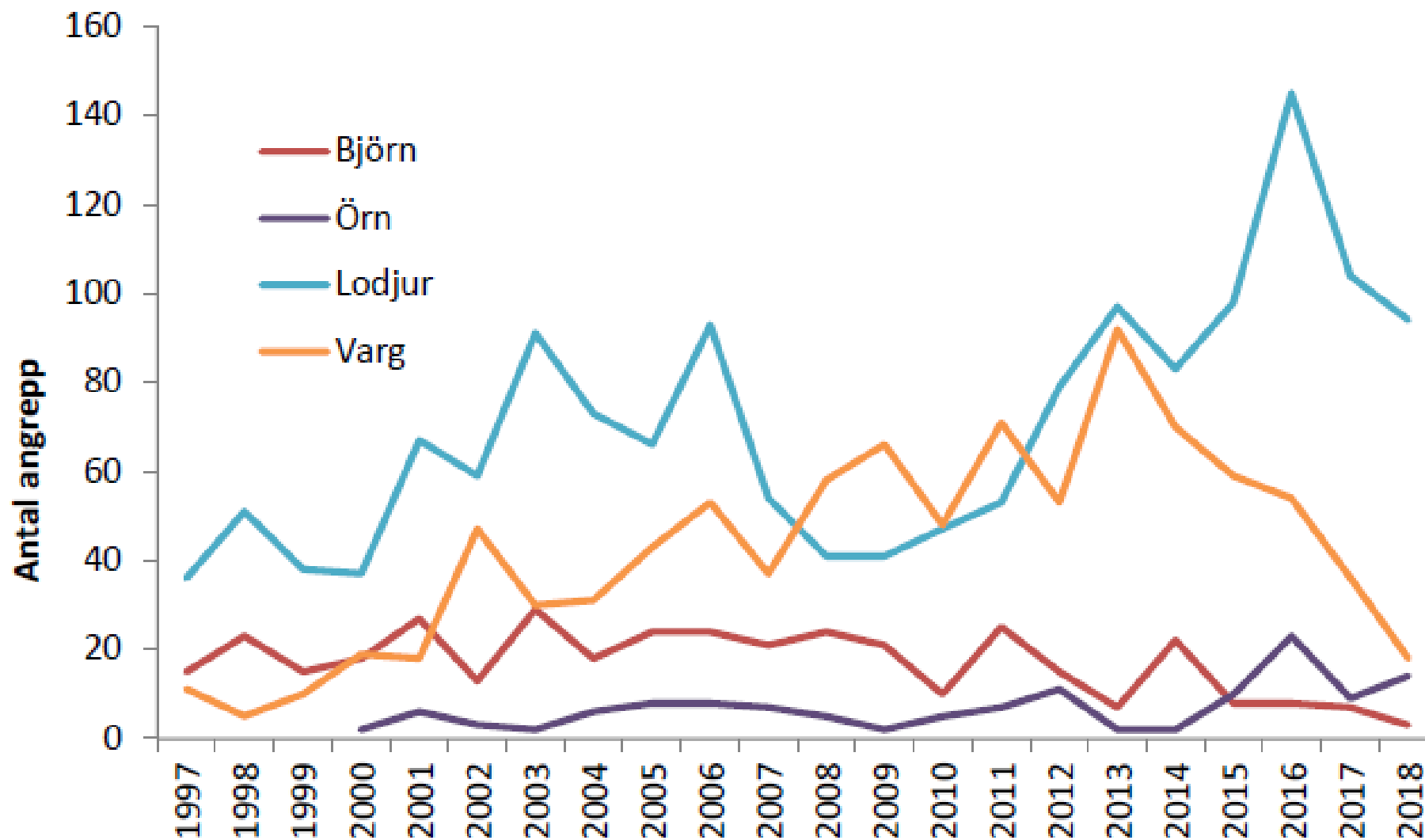
Antal hundar i Sverige angripna av rovdjur 2003-2018

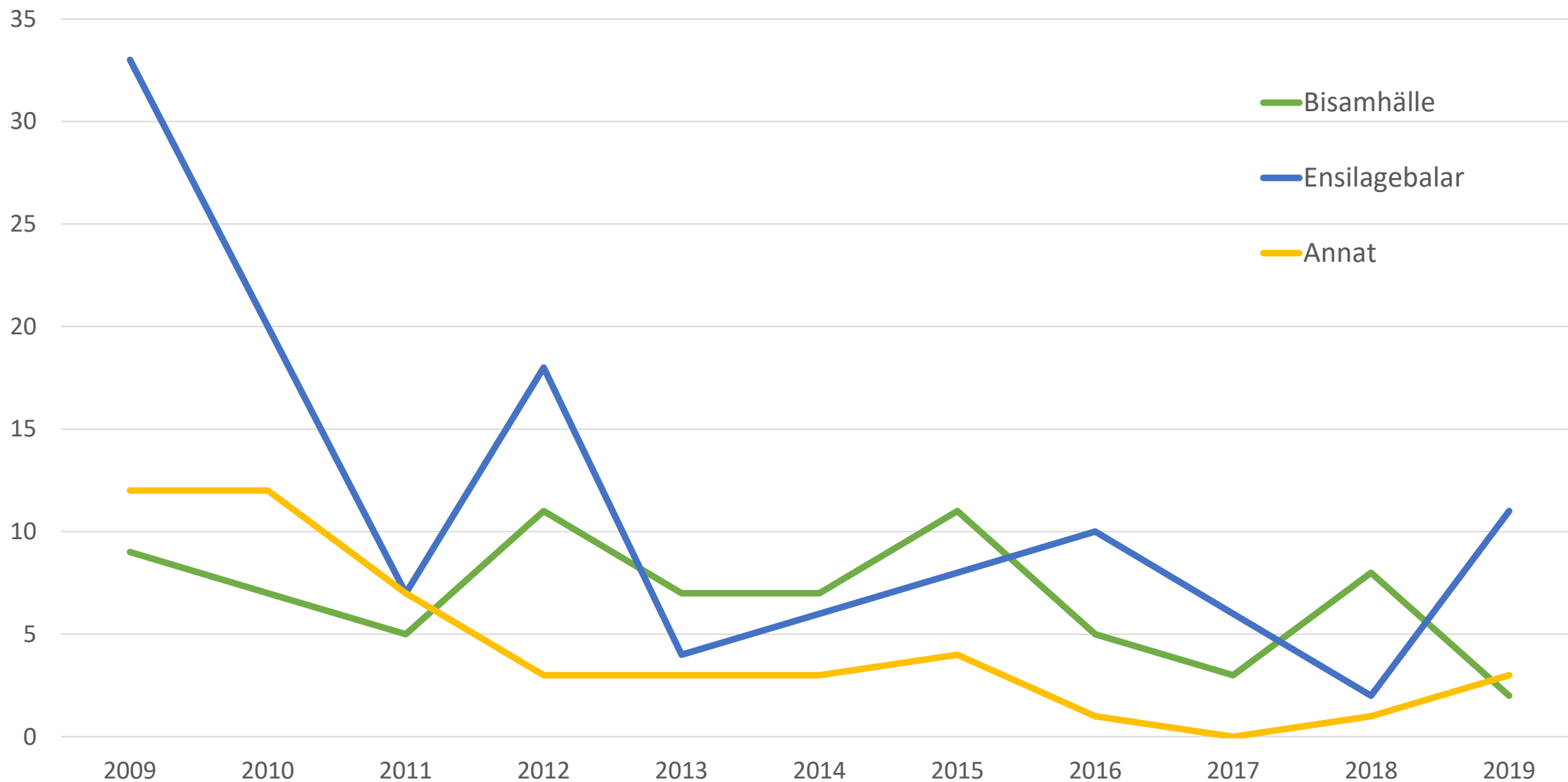
Antal rovdjursangrepp på tamdjur i Gävleborg 2009-2019

Antal rovdjursangrepp på tamdjur i Sverige 1997-2018

Antal angrepp av övriga viltskador orsakade av björn i Gävleborg 2009-2019

Illegal jakt

- Länsstyrelsens uppdrag:
  - Bedriva tillsyn enligt jakt- och artskyddslagstiftning
  - Tas årligen fram en tillsynsplan vid länsstyrelsen
  - Vid misstanke om brott – skyldighet att polisanmäla detta
  - Förordna jakttillsynsmän
- Verka för samarbete mellan polismyndigheter, åklagarmyndigheter och de myndigheter som svarar för den operativa tillsynen enligt miljöbalken
- Lst får medel som syftar till att vi ska verka för att uppnå det nationella delmålet inom rovdjursförvaltning - att motverka illegal jakt efter rovdjur
- Exempel: Björnjakt

Länsstyrelsen uppdrag inom artskydd

- Ärenden kopplade till fridlysningsbestämmelserna
  - Dispenser
  - 12:6-samråd
  - Samråd internt gällande olika verksamheter, ex. vindkraft
  - Myndighetssamverkan, bl.a. med Skogsstyrelsen
- Förevisning av vilda djur
- Preparering av vilda djur
- Handel med vilda djur (CITES)
- Tillsyn

Viltförvaltningsdelegationen, VFD - regionaliserad viltförvaltning

Organ inom länsstyrelsen för samverkan i frågor om viltförvaltning

VFD Gävleborg består av:

- Landshövding, ordförande
- Fem politiska företrädare
- En ledamot med särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och illegal jakt
- En representant för jakt- och viltvårdsintresset
- Två representanter för naturvårdsintresset
- En representant för friluftsintrisset
- En representant för ägare/brukare av jordbruksmark
- En representant för lokalt näringsliv och turism
- En representant för skogsnäringen
- En representant för natur- och ekoturismföretagen (vakant)
- En representant för yrkesfisket
- En representant för fäbodbruket

Viltförvaltningsdelegationens uppdrag

- Allmänheten och berörda intresseorganisationers företrädare
- Fattar beslut om riktlinjer och övergripande mål som ligger till grund för beslut i enskilda ärenden, inkl. förvaltningsplaner för rovdjur, skarv, älg mm.
- Prövar godkännande av miniminivåer för rovdjur
- Beslut som rör älgförvaltning (fällavgift, jakttid)
- Samråd med länsstyrelsen

VFD:s roll i rovdjursförvaltningen

Enl. Förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer

2 § En viltförvaltningsdelegation är ett organ inom länsstyrelsen för samverkan i frågor som rör viltförvaltningen inom länet.

3 § Besluta om övergripande riktlinjer för;

- förvaltningen av stora rovdjur,
- licensjakt och skyddsjakt inom länet och
- bidrag och ersättning enligt viltskadeförordningen (2001:724).

4 § Pröva frågor om godkännande av;

- länsstyrelsens förslag till miniminivåer för björn, lo, varg och järv i länet
- rovdjursförvaltningsplan för länet

Länsstyrelsen Gävleborg ansvarar för att beslut från riksdag och regering genomförs samt att samordna den statliga verksamheten i länet. Vi är en kunskapsorganisation som arbetar tvärsektorielt med flera olika sakfrågor från landsbygdsutveckling, miljömålen, biologisk mångfald och djurskydd till flykting- och integrationsfrågor hållbar samhällsplanering och krisberedskap.

Vår värdegrund bygger på tre ord, handlingskraft, professionalitet, och förståelse och ska genomsyra allt vi gör på alla nivåer.

